

МОТИВИ КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА МЕДИАЦИЯТА

С предложените промени в Закона за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс (ГПК) се въвежда задължителна медиационна процедура по някои граждански и търговски дела с цел насърчаване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и повишаване на ефективността в сферата на гражданското и търговското правораздаване чрез засилване на бързината и качеството на правораздаването. Предложените изменения и допълнения в Закона за медиацията са необходими, за да се уреди предвидената в ГПК задължителна медиационна процедура и да се осигури възможността за провеждането ѝ.

Въвеждането на модел за задължителна медиационна процедура ще гарантира: 1. утвърждаване на културата на споразумението като начин за решаване на спорове и съответно съхраняване на добрите взаимоотношения между страните, което досега е много слабо познато, респективно до увеличаване на използването на извънсъдебната медиация като цяло и гарантиране правата и интересите на страните; 2. повишаване на ефективността в сферата на гражданското и търговското правораздаване; 3. повишаване доверието в съдебната система и подобряване на бизнес средата. Постигането на тези резултати може да се реализира само чрез въвеждане на задължителна медиационна процедура по определени видове дела и в определени случаи, предвидени в предложените промени в ГПК. Задължителният характер на медиацията ще осигури участието на страните по спора в процедурата по медиация, което към настоящия момент е една от най-големите пречки за провеждането на медиации – липса на желание и доверие на страните.

С предложените изменения и допълнения в Закона за медиацията не се засягат сега действащите правила, уреждащи същността на медиацията, статута на медиаторите и провеждането на медиационната процедура. Именно и поради това е възприет подходът предложените изменения да бъдат обособени в самостоятелна глава шест на закона, озаглавена „Съдебна медиация“ (§ 5 от ЗИДЗМ). Въведените в тази нова глава специфични правила са приложими само към случаите, когато процедурата по медиация се провежда по спор, предмет на висящо съдебно производство и то в съдебен център по медиация (чл. 1, ал. 2 и чл. 19).

Предвидено е медиацията по висящи дела да може се осъществява чрез съдебни центрове по медиация. В случаите, когато медиацията във връзка с висящо дело е задължителна (чл. 11, ал. 4 ЗМ вр. с предложени нов чл. 140а ГПК), процедурата ще се провежда само в съдебните центрове (чл. 19, ал. 1). Създаването на съдебните центрове по медиация е предвидено чрез предложените изменения в устройствения Закона за

съдебната власт (предложеният нов чл. 84а ЗСВ - § 7 на ЗИДЗМ). Тези центрове поначало ще функционират към окръжните съдилища, т.е. при окръжния съд ще бъдат назначени съдебните служители, които администрират процедурата по медиация (координаторите на съдебните центрове, предвидени в чл. 84а, ал. 3 ЗСВ). Същевременно във всеки районен съд ще бъдат разкрито териториално поделение на центъра по медиация, което ще предоставя необходимата инфраструктура, за да бъдат провеждани процедури по медиация. Предвидена е възможност с решение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет да бъдат разкривани и самостоятелни центрове за съдебна медиация при по-големите, респективно по-натоварените районни съдилища (чл. 84а, ал. 2 ЗСВ). Подробната регламентация на структурата на съдебните центрове по медиация, тяхната организация и задълженията на координаторите на централите следва да се уреди с подзаконов нормативен акт, издаден от Висшия съдебен съвет.

Обособяването на провеждането на съдебната медиация в съдебни центрове е свързано с осигуряването на качеството на процедурата по медиацията и организирането на провеждането ѝ, тъй като тази процедура в случаите на задължителната медиация ще бъде част от съдебното производство. Поради това е предвидено процедурата по съдебна медиация да се осъществява само от медиатори, вписани в регистри към окръжните съдилища, които трябва да отговарят освен на общите изисквания на закона (чл. 8, ал. 1), включително да са вписани в Единния регистър на медиаторите към министъра на правосъдието, също така да са преминали допълнителен подбор и специализирано обучение, свързано с работата на съдебните центрове (чл. 20).

Подробната уредба на въпросите относно извършването на подбора на медиаторите, специализираното им обучение, извършването на вписването и заличаването на медиаторите от регистрите, техния мандат и контрола върху дейността им, извършван в рамките на съдебния център по медиация, се предвижда да бъде въведена с наредба, издадена от Висшия съдебен съвет (чл. 25). Наредбата ще уреди подробно и дейността на координаторите на съдебните центрове във връзка с организирането на провеждането на процедурите по медиация, както и заплащането на възнаграждението на медиаторите за извършените от тях медиации, а също и заплащането, което страните ще дължат за процедурата по медиация, когато тя надхвърли по тяхно желание задължителната си част.

Законът урежда задължителният елемент в процедурата по медиация, когато друг закон (предложеният чл. 140а ГПК) предвижда, че такава процедура задължително трябва да бъде проведена във връзка с висящо дело. Според чл. 22, ал. 1 задължението на страните се свежда до добросъвестно участие в процедура по медиация с продължителност от минимум 1 час, но не повече от 3 часа. В рамките на тази обща

продължителност, по преценка на медиатора, той може да проведе и отделни срещи с всяка от страните. По този начин задължителният характер на медиацията, в случаите, предвидени в закона, е определен като задължение на страните да участват в медиационни срещи с определена продължителност, но не и като задължение да постигнат споразумение. Единствено от волята на страните зависи дали те ще постигнат споразумение в рамките на задължителната част на процедурата по медиация, дали ще изберат да продължат процедурата и след приключване на задължителната ѝ част (чл. 22, ал. 3), ако след това имат желание да продължат опитите си за постигане на споразумение, или няма да сторят това (в който случай процедурата се прекратява – чл. 22, ал. 4).

Целта на закона е да осигури възможност на страните по всячко съдебно дело да разберат за възможностите, които им предоставя медиацията, за да разрешат спора си, включително като им бъде осигурена възможност да направят стъпки в тази посока, подпомагани от квалифициран медиатор. Осигуряването на тази възможност трябва да бъде ефективно, поради което се предвижда, че в случай на смърт на страната или прекратяването на юридическото лице – страна по делото, настъпили след започването, но преди да е приключила задължителната част на процедурата по медиация, процедурата започва отначало (чл. 22, ал. 5).

От обстоятелството, че процедурата по съдебна медиация се организира от съдебните центрове по медиация, следват и специфики във връзка с провеждането ѝ, уредени в предложените изменения на закона. Началото на процедурата се определя от координатора на съдебния център, като при наличие на особени непредвидени обстоятелства страната може да поиска отлагане на насрочената среща (чл. 22, ал. 2). Медиаторът се посочва служебно от съдебния център, като страните имат възможност и да изберат медиатор сред вписаните в регистрите на съдебните центрове, ако постигнат съгласие за конкретно лице (чл. 21 ЗМ). Координаторът на съдебния център уведомява съда за спирането на процедурата по медиация (чл. 14, ал. 2, изр. 2), а медиаторът уведомява съда за резултата от процедурата – дали е прекратена с постигнато споразумение, или страните не са имали желание да постигнат такова, като предоставя и информация относно участието на страните в процедурата, но при съблюдаване на принципа за поверителност на медиацията (чл. 23).

Предложени са и изменения в закона в материята на споразумението, постигнато в процедура по медиация, които обхващат случаите на постигнати споразумения по спорове, предмет на висящи съдебни дела. На първо място е предвидено изменение в чл. 18 чрез създаването на нова ал. 2, която определя, че когато страните са се споразумели в процедура по медиация по въпроси, които в една част са предмет на съдебно производство, а в друга част излизат извън предмета на конкретното дело,

като същевременно страните искат да придадат изпълнителна сила на споразумението и в частта, в която излиза извън предмета на съдебния спор, постигнатото споразумение следва да се одобри съда, който разглежда делото. Така не е необходимо, за да се придаде изпълнителна сила на частта от споразумението, излизаща извън предмета на съдебното дело, страните да инициират отделно охранително производство пред районния съд в хипотезата на чл. 18, ал. 1.

Относно споразумението, постигнато в процедура по съдебна медиация, се предлага то да бъде само в писмена форма (чл. 24, ал. 1), с което се цели по-голяма сигурност в отношенията между страните, доколкото тези отношения са предмет на висящо съдебно дело. Изискването за форма не означава, че споразумението винаги трябва да се предостави на съда – това е необходимо, само когато страните искат то да бъдат одобрено като съдебна спогодба. В последния случай чл. 24, ал. 2 и ал. 3 уреждат кой съд е компетентен да одобри спогодбата. В случай че спогодбата обхваща предмета на няколко различни съдебни дела, това е само съдът пред който е образувано първото дело, като по този начин не е необходимо да се провеждат няколко отделни процедури по одобряване на спогодбата.

В § 8 от заключителните разпоредби на закона е предвидено отлагателен срок за влизането му в сила – 01.01.2024 г., с оглед необходимата техническа готовност за прилагането му, който срок съвпада и със срока за влизане в сила на предложените изменения в ГПК, свързани със задължителната съдебна медиация.